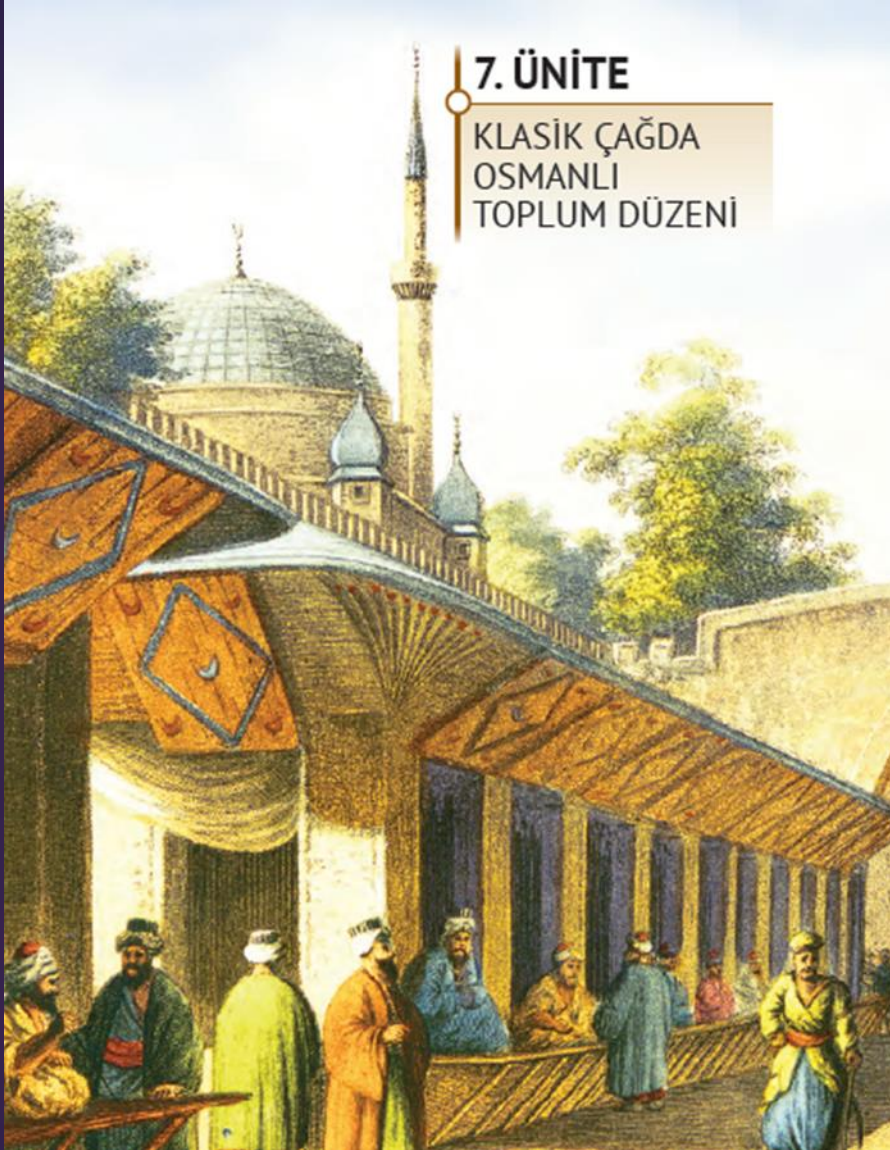

TARİH 10

ARİF ÖZBEYLİ

■ A-OSMANLI İKTİSAT ANLAYIŞI

- Bir toplumun ekonomik bünyesi ve faaliyetleri, başlıca üç ana bölüme ayrılır: Tarım,sanayi,ticaret. Osmanlılarda Klasik dönem dediğimiz ,XVII. Yüzyıla kadar geçen zaman ile onu izleyen XVIII. Yüzyılın temel ekonomik anlayışı,devlet anlayışına sıkı sıkıya bağlıydı. **Osmanlı devlet anlayışı, reayayı güvenli ve refah içinde yaşatması amacını da ihtiva ediyordu.**

- Bu bakımdan, Osmanlılarda ekonomik faaliyetlerin tümü, reayanın sıkıntıya düşmeden, bolluk içinde yaşamasını sağlamak amacıyla düzenlenmişti. Bu temel düşünce ışığında, ekonomik faaliyetleri yürüten her bölüm üreticisi, talep kadar, yani refah içinde yaşanacak kadar üretimde bulunmak zorundaydı.

ESNAFLIK (SANAYİ)

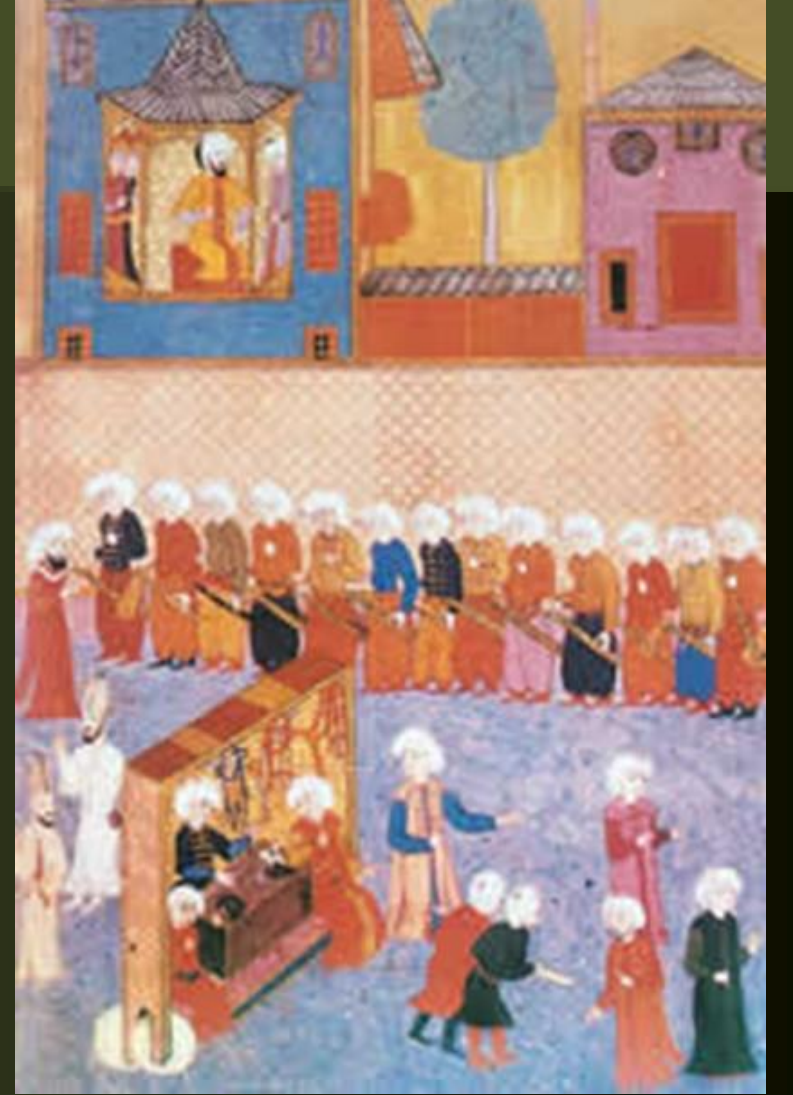
AHİLİK TEŞKİLATI: Anadolu'da 13. yüzyılda yayılmış olan esnaf, zanaatkâr ve işçileri toplayan teşkilattır. Anadolu Selçuklu Devletinin sosyal düzeninin sağlanmasında ve Osmanlı devletinin kuruluşunda etkili olan ahîlik teşkilatı dinî, ahlakî, sosyal ve ekonomik bir nitelik taşıyordu. Ahîlikte her mesleğin bir pîri ve pîr çevresinde toplanan meslek sahipleri vardı. Bu meslek sahiplerinin güven, doğruluk, tövbe ve hidayet gibi kurallara uyma zorunluluğu vardı.

Bedesten- Kapalıçarşı

■ LONCA TEŞKİLATI: Osmanlı

toplumun-da esnaflar LONCA adı verilen teşkilatlara sahiptiler. Her esnaf muhakkak bir loncaya kayıtlı olur, loncasının koruması ve dene-timi altında bulunurdu. Bugünkü tabipler odası, mimarlar odası, şoförler cemiyeti gibi... **Dükkan açma hakkına GEDİK denilirdi.** Gedik'e sahip olmak için çıraklık, kalfalık yapıp, ustalık belgesini almak gerekirdi.

- Loncaların başlıca görevleri şunlardı:
- 1- Üye sayısını, üretilen malların kalitesini, fiyatını belirlemek
- 2- Esnaf arasındaki haksız rekabeti önlemek,
- 3- Esnaf ile devlet arasındaki ilişkileri düzenlemek,
- 4- Üyelerine kredi vermek.
- Her loncada yaşlılardan meydana gelen 6 kişilik bir "ustalar kurulu" vardı. Bunların en yaşlısı başkan olur ve ŞEYH adını alırdı.

- **Şeyh:** Çıraklık ve ustalık törenlerini yönetir ve cezaların uygulanmasını sağlardı.
- **Kethüda:** Loncayı dışarda temsil eder, hükümetle ilişkileri düzenlerdi.
- **Nakib:** Şeyhi temsil eder, esnafla şeyh arasında aracılık yapardı.
- **Yiğitbaşı:** Disiplin işleri ve esnafa hammadde dağıtımını yapardı.

- **Esnafı; a)- Üreticiler b)- Hizmet erbabı** olarak ikiye ayırabiliriz.
- **a)-Üreticiler:** Hammaddeyi işleyerek, işlenmiş madde haline getiren esnaflardır. Örneğin: Bakırcı, kılıççı, fırıncı, demirci gibi...
- **b)-Hizmet Erbabı:** Toplum için gerekli bir hizmeti yapan esnaftır. Örneğin: Berberler, hamallar gibi...

- Esnafın üretimi elemeği göz nuruna dayanıyordu. Bu mevcut sanayi öncesi üretim başlangıçta ülke ihtiyaçlarını karşılıyordu. **Ankara'da sof, Bursa'da İpekçilik, Selanik' te çuhacılık, Bulgaristan'da aba Kayseri, Manisa ve Tokat'ta dericilik (debbağlık) yaygındı.** Ayrıca Osmanlı Devletinde savaş araç ve gereçlerini üretmek için fabrika ve imalathaneler de kurulmuştu.

- **Baruthane:** İlk baruthane Gelibolu'da kuruldu.
- **NOT:** Esnafı zorlayan başka bir konuda şehirlere göç eden köylünün, maaşları alan yeniçerilerin ve diğer grupların esnaflığı yeni bir geçim yolu olarak görmesi idi. Bu durum esnaf teşkilatlarının disiplinli yapısını bozmuş, artan esnaf sayısı geçimlerini iyice zorlaştırmıştır.

OSMANLI EKONOMİSİ

II.(Fatih) Sultan Mehmed - 10 Akçe, 875 - Kostantiniye

Esnaf Birlikleri

Osmanlı iktisadi hayatında, geçimini ticaret ve zanaatla sağlamak, bir dükkân açmak "gedik" denilen bir işletme iznine tabiydi. Gedik sahibi ölünce dükkân veya imalathane o işin başında bulunmak, çalışmak şartıyla evladına kalırdı. Evladı yok ise veya baba mesleğini terk etmiş ise o "gedik" devlete kalmış sayılır ve lonca tarafından, layık görülen bir kalfaya devrolunurdu. Eski gedik sahibinin mirasçısına da işi terk eden evladına da dükkânda kalan mallar, alet ve edevatın değer bedeli ödenirdi.

Narh Sistemi

Eksik rekabet şartlarından dolayı fiyatlara müdahale edilmesi olarak tarif edilen narh sistemi klasik dönem Osmanlı ekonomisinde fiyat politikasına esas teşkil etmiştir. Osmanlı narh uygulamasında temel ölçü, arz ve talep şartları olup tekelci eğilimlerin önlenmesi istenmiştir. Özellikle zirai ürünlerde arz şartlarının çok değişken olması böyle bir uygulamayı zorunlu kılmıştır. **Yine talebin arttığı Ramazan ayı öncesinde fiyatların yeniden tespiti gerekirdi.** Muhtesiplikçe onaylanmış bir **narh defterinin** her ay İstanbul şehreminine teslim edilmesi bir gelenektir.

OSMANLI EKONOMİSİ

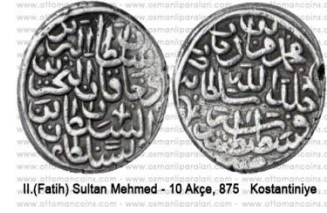
OSMANLILARDA TİCARET

Osmanlı Devletinde tüccarlar niteliklerine göre üç gruba ayrılmışlardı:

- a)- **Sermayedar(Tacir-i mütemekkin):**Bunlar çoğunlukla bir malı ucuz ve bol bulunduğu dönemde alır ve fiyat yükseldiğinde satarak kar ederlerdi.
- b)- **Taciri Seffar:** Bunlar bir malı ucuz olan bölgeden alarak,pahalı olan bölgeye getirerek satarlardı.
- c)- **Örgütlenmiş Tüccar:** Belli bir yerde mal gönderebileceği güvenilir temsilcileri olan tüccarlar.

OSMANLI EKONOMİSİ

Ticaret ve Ulaşım Sistemi

Osmanlı toprakları, Doğu ve Batı ekonomilerini birbirine bağlayan İpek ve Baharat yollarının üzerinde bulunuyordu. Bu yollardan elde edilen gümrük gelirleri devlete önemli bir kaynak sağlıyordu..

a. Deniz ve Nehir Ulaşımı

Anadolu'nun coğrafi konumu ve ilk çağlardan beri transit ticaret bölgesi olması deniz ulaşımını gerekli kılıyordu. Selçuklulardan beri Kırım, Avrupa, Mısır ve Suriye limanlarıyla Kuzey ve Güney Anadolu limanları arasında yoğun bir ticaret vardı.

b. Kara Yolu Ulaşımı

Osmanlı ulaştırma şebekesi içinde kara ve deniz ulaşımı bütünleşmişti. İstanbul, İzmir, Antalya, Alanya, Sinop ve Trabzon gibi limanlar aynı zamanda kara yollarının bitiminde bulunuyorlardı. Ayrıca buralarda esnaf örgütü

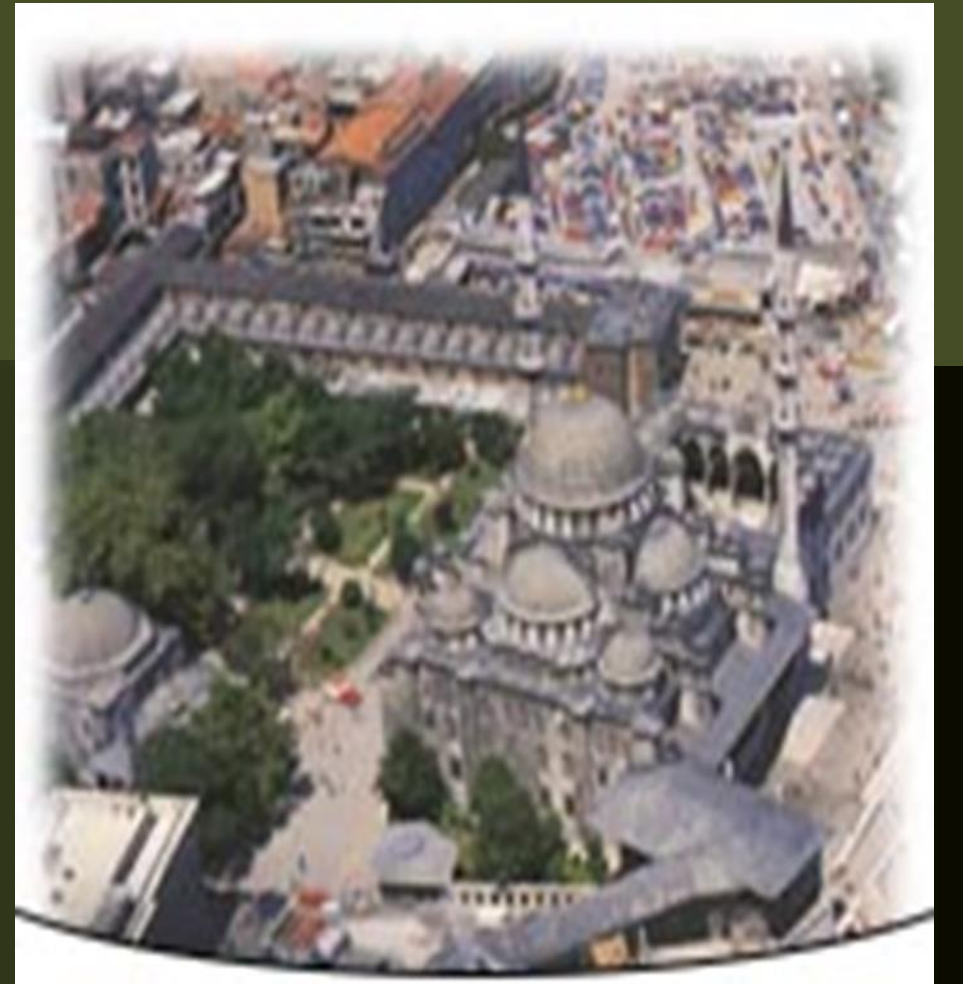
kuralları içinde taşımacılığı meslek edinmiş **Mekkâri taifesi**, özel ulaşım ve ticari mal naklini üstlenmişlerdi. Osmanlılarda nehir ulaşımının çok önemli olmadığı söylenebilir. Zira Kuzey Anadolu Bölgesi'nin dik ve hızlı akan dar nehirleri, ulaştırmaya elverişli değillerdi. Fırat ve Dicle üzerlerinde sınırlı bir ulaştırma faaliyetiyle Tuna

Nehri'nin ulaştırma ve nakliyata elverişliliği bu konuda istisna oluşturmaktadır.

■ OSMANLILARDA TİCARET VE TÛCCAR

- Osmanlılarda ticaret denince iki tür faaliyeti düşünmek gerekir. Birincisi **ehl-i hîrfet** denilen zanaatkarların ürettiklerini dükkanlarında pazarlama biçimidir. İkincisi ise, bir başka beldeden ya da ülkeden getirdiklerini satan ya da satmak üzere götüren tüccarın yaptığı işlerdir.

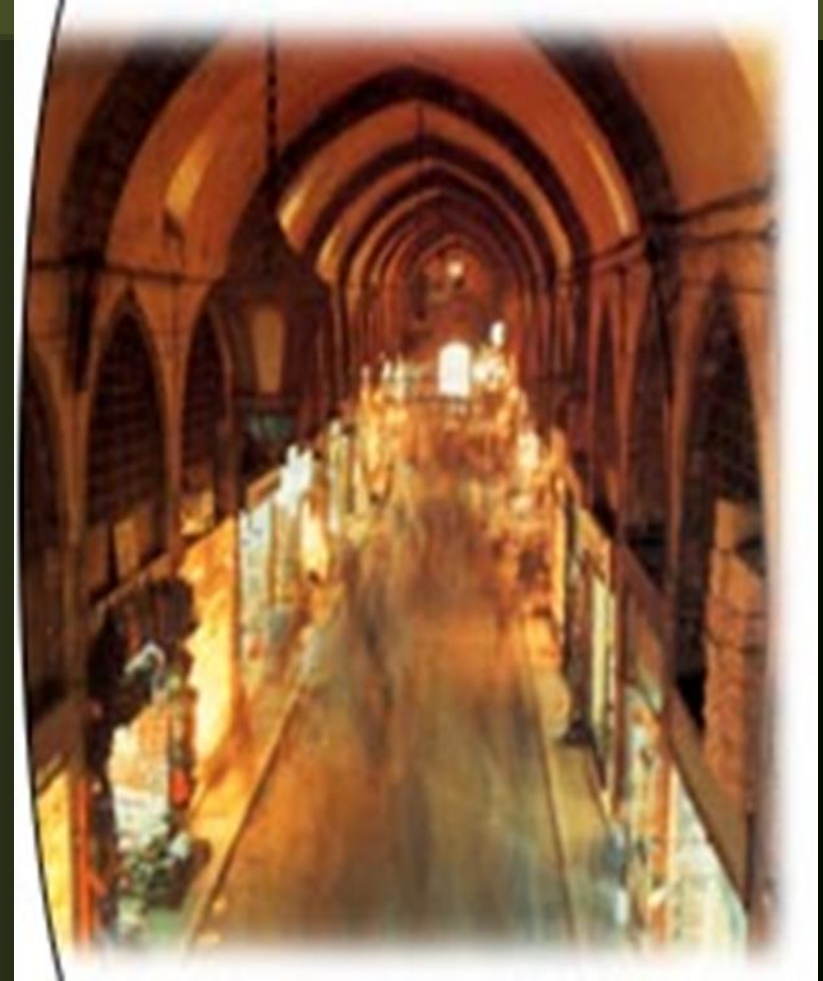
- Osmanlı Devletinde tüccarlar niteliklerine göre üç gruba ayrılmışlardı:
- **a)- Sermayedar(Tacir-i mütemekkin):**
Bunlar çoğunlukla bir malı ucuz ve bol bulunduğu dönemde alır ve fiyat yükseldiğinde satarak kar ederlerdi.
- **b)- Taciri Seffar:** Bunlar bir malı ucuz olan bölgeden alarak,pahalı olan bölgeye getirerek satarlardı.
- **c)- örgütlenmiş T ccar:** Belli bir yerde mal g nderebilece i güvenilir temsilcileri olan tüccarlar.

Mısır  arşısı

3-TİCARİ EMTİA (TİCARİ MALLAR)

Osmanlı Devleti'nde ticaretin bir yönü, içeride toplumun ihtiyaçlarına cevap verecek düzeyde, bilhassa şehirlerin ihtiyaçlarına göre, devletin kontrolü altında ve genellikle **muhtesib ve eminlerin** denetim ve gözetimindeydi.

Mısır Çarşısı

- Bu belirli bölge içinde yapılan ticaretin dışında, asıl transit bir ticaretin konusu olan meta üretimi, bazı dallarda yoğunlaşmıştı. Özellikle **tekstil** alanında, Osmanlı ülkesinin çeşitli şehirlerinde bu konuda ileri bir üretim ve bu üretime dayalı olarak yoğun bir ticaret söz konusuydu.

■ TİCARETLE İLGİLİ DEYİMLER:

- **Menzil** : Yol üzerindeki konaklama noktaları denirdi.
- **Menzil Teşkilatı** : Haberleşme TATAR denilen ulaklar tarafından yapılıyordu. Devlet habercilerin çabuk gitmelerini sağlayacak dinlenmiş atları ve yiyecek ihtiyaçlarını karşılamak için konaklama yerine yakın köy ve kasabalardaki bazı aileleri bu iş için görevlendirirdi. Bu teşkilata "**menzil teşkilatı**" denirdi.

- **Derbentçi** : Ana yolların, boğaz ve geçitlerin güvenliğınden sorumluydu.
- **Mekkâri Tâifesi** : Yolcu ve mal taşıma işlerini meslek edinen esnaflara verilen ad. **Ankara'da** sof, **Bursa'da** İpekçilik, **Selanik'** te çuhacılık, **Bulgaristan'da** aba **Kayseri, Manisa ve Tokat'ta** dericilik (debbağlık) ve bakırcılık yaygındı.

2012-LYS

19. Osmanlı Dönemi'nde, her birinde tek bir cins ticaret maddesinin toptan satışının veya dağıtımının yapıldığı kapalı pazar yeri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zaviye

B) İmaret

C) Kapan hanı

D) Bedesten

E) Külliye

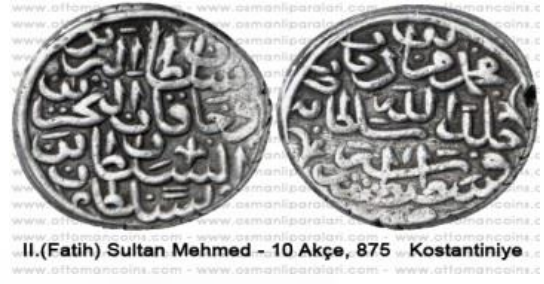
■ “Çok şey öğrendik”

- Thomas Edison, elektrik ampulü-nü çalıştırmak için tam iki bin farklı madde denemiş ,ama hiçbirisi işe yaramamıştı. Bilim adamının yardımcısı aylar süren bu çabaları sızlanarak şikayet etti.
- “Bütün emeğimiz boşa gitti. Hiçbir şey elde edemedik.”
- Edison, kendinden emin bir sesle cevapladı yardımcısını:
- “Hayır! Çok uzun bir yol kat ettik ve çok şey öğrendik. İyi bir ampulün çalışması için iki bin maddenin kullanılamayacağını öğrendik!”

OSMANLI EKONOMİSİ

Para ve Finans Sistemi

Bütün geleneksel ekonomilerde olduğu gibi Osmanlı ekonomisi de madenî para sistemine dayanıyordu. Devlet altın ve gümüşün eşya olarak kullanılmasının önüne geçmeyi ve özellikle para olarak kullanılmasını amaçlıyordu. Osmanlılar XIX. yüzyıla kadar madenî para kullanmışlardı. Madenden kesilen yassı, yuvarlak parçacıklara **sikke**; **gümüşten** kesilen sikkelere **akçe**; altından kesilen sikkelere **sikke-i hasene** denirdi. Tanzimat Döneminde 1839'da çıkarılan “**kaime**” adlı **kâğıt para** karşılığı olmayıp bono olarak düşünülmüştü. 1844'te 20 kuruş değerinde “**mecidiye**” adıyla yeni para çıkarıldı. 100 kuruş bir Osmanlı lirası olarak belirlendi ve temel para birimleri kuruş ve mecrediye oldu.

OSMANLILARDA PARA VE FİNANSMAN SİSTEMİ

Osmanlılar 19. yüzyıla kadar altın ve gümüş gibi değerli madenlerden yapılma paralar kullanmışlardır. Bu madenlerden "DARPHANE" de kesilen yassı yuvarlak parçacıklara **SİKKE** denilirdi. Bunların **gümüşt**en olanına **AKÇE**, **Altından** olanına da **SİKKE-i HASENE** (Sultani) yada "**kırmızı**" denilirdi.

DARPHANE-İ AMİRE

- 1580'lerden itibaren Türkiye'de büyük bir enflasyonun yaşandığını görüyoruz. İlk büyük para düzenlemesi o zaman yapılmıştır. Bu olayın sebebi; Akdeniz dünyasındaki hızlı nüfus artışı , aynı tarihlerde Amerikan gümüşünün Avrupa'yı istila etmesi, Avrupa'nın ticaret faaliyetlerini genişletmesidir. Akçe XVIII. yüzyılda kullanılamaz hale geldi ve onun yerini daha üst birim olan para aldı. Bu yüzyıl Osmanlı ekonomisi üzerinde Avrupa etkisinin giderek çoğaldığı ve böylelikle Osmanlıların dünya ekonomisiyle bütünleşmeye çalıştıkları dönemdir.

- Sonraki dönemlerde çeşitli isimlerde sikkeler piyasaya sürülmüştür. Bunlar GURUŞ, PARA, PUL, METELİK, MECİDİYE'dir. Tanzimat döneminde ilk kağıt para Sultan Abdülmecit döneminde basıldı. Hazine bonosu niteliğindeki bu paraya **KAİME** denildi. **1844** yılında yapılan bir düzenlemeyle para basma konusunda tek yetkili kurum **İstanbul Devlet Darphanesi** oldu.

MECİDİYE - KAİME – MİLLİ PİYANGO BİLETİ

OSMANLILARDA KAMU EKONOMİSİ (MALİYE)

Osmanlı Devletinde vergiler **1-Şeri vergiler, 2- Örfi vergiler** olmak üzere ikiye ayrılıyordu:

- **1-ŞERİ VERGİLER:** Bunlar şeriatın emrettiği vergilerdi.
- **a)- Öşür:** Müslümanlardan alınan toprak ürü-nü vergisidir. Elde edilen ürünün onda biri vergi olarak alınırdı.

- **b)- Haraç:** Müslüman olmayanlardan alınan vergiydi. ikiye ayrılıyordu:

- 1-Harac-ı Mukassem: Elde edilen üründen alınırdı.

- 2-Haracı Muvazzaf: Toprak vergisiydi.

- **c)- Cizye:** Müslüman olmayan erkeklerden, askerlik görevi karşılığı alına vergidir.

- **d)- Adet-i Ağnam:** Hayvandan sayısına göre alınan vergi.

■ **2- ÖRFİ VERGİLER:** Padişahın iradesiyle konulan vergilerdi. Başlıcaları:

a)-**Çift Resmi:** Reayanın tasarruf ettiği toprağın büyüklüğüne ve kendisinin evli ya da bekar oluşuna göre alınan vergi.

b)-**Niyabet rüsumu:** Bu vergi yöneticilerin yönetim sırasında reayadan aldıkları vergilerdi. Cerimelerde bu grubun içindeydi.

■ c)-**Baclar ve gümrük vergileri:** Ticaret erbabından alınan vergiler.

■ b)-**Çift bozan vergisi:** Toprağını izinsiz olarak terk eden veya üç yıl üst üste ekme-yenlerde alınan vergi.

■ c)-**Avarız:** Olağanüstü hallerde, divanın kararı ve padişahın emri ile toplanan vergilere denirdi.

Taşrada Diğer Görevliler

- Taşra yönetiminde yer alan iki temel teşkilatın başında bulunan bey (beylerbeyi, sancak beyi) ve kadı ikilisinin altında, görev bakımından her ikisine bağlı olarak görev yapan çok sayıda görevli bulunuyordu.
- **Muhtesib:** Muhtesibler,esnaf gruplarını sürekli denetlerlerdi.Kanunnamelerde belirtilen nitelikte üretim yapmalarını sağlarlar ve aksine davrananları kadı marifeti ile cezalandırırlardı. Fiyat belirlemesi olan **narh** ,esnafın narha riayet etmesini sağlamak muhtesibin asıl görevleri arasındaydı.

- **Kapan Eminleri:** Bir kasaba veya şehrin ya da beldenin beslenmesi için çevresinden tarım ürünleri kapan denilen büyük tartıların olduğu pazar yerlerine gelir ve orada perakendecilere satılırdı. Kapana gelen malların adaletli bir şekilde dağıtımının yapılması görevini üstlenen görevlilere **kapan emini** veya **kapan amili** denirdi.

- **Beytülmal Emini:** Bir belde kamuya ait çıkarları korumakla yükümlü olan görevli idi.
- **Gümrük ve Bac Eminleri:** Kasaba ve şehirlerdeki çeşitli sanat ve ticaret faaliyetleri vergiye tabi olduğu için, bu vergileri toplamakla görevlendirilmişlerdi.

2012-ÖNLİSANS-KPSS

7. Düyun-ı Umumiye İdaresi aşağıdaki padişahların hangisi döneminde kurulmuştur?

A) II. Abdülhamit

B) Abdülaziz

C) Abdülmecit

D) II. Mahmut

E) Vahdettin

2010-LİSANS KPSS

2010 – KPSS / GYGK-CS

8. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Sanayi İnkılabı, Osmanlı Devleti'nde esnaf teşkilatını etkilemiş ve esnafın üretimdeki önemi azalmıştır.

Aşağıdakilerden hangisinin bu durumla ilgili gelişmelerden biri olduğu savunulamaz?

- A) İthalatın azalması
- B) İşsizliğin artması
- C) Paranın değerinin düşmesi
- D) Yerli malın iç pazarda sürümünün azalması
- E) Üretimde kullanılan ham maddenin dışarıya çıkması

2008-LİSANS KPSS

9. Osmanlı Devleti aşağıdakilerden hangisiyle Avrupa devletlerinin pazarı hâline gelmiştir?

- A) Paris Antlaşması
- B) Boğazlar Sözleşmesi
- C) Balta Limanı Ticaret Sözleşmesi
- D) Hünkâr İskeleyi Antlaşması
- E) Meşrutiyetin ilan edilmesi

2008-ORTAÖĞRETİM KPSS

KPSS/2-GYGK-OÖ/2006

9. Osmanlı pazarları XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Avrupa mallarının istilasına uğramış ve giderek Osmanlı Devleti ham madde satan, yapılmış mal alan bir ülke haline gelmiştir.

Ekonomide görülen bu durum,

- I. iş bulma olanağı,
- II. yerli sanayi,
- III. yabancı sermaye

etkenlerinden hangilerini olumsuz yönde etkilemiştir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

2009-SÖZ 2

9. Osmanlı Devleti'nin ekonomisinin dışa bağımlı hâle gelmesinde aşağıdakilerden hangisinin etkisi yoktur?

- A) Âyanların nüfuzunun artmasının
- B) Küçük sanayi atölyelerinin kapanmasının
- C) Düyun-ı Umumiye İdaresinin kurulmasının
- D) Avrupa devletlerine ayrıcalıklar tanınmasının
- E) Avrupa sanayi ürünlerinin her yerde serbestçe satılmasının

2011-YGS

7. Aşağıdakilerden hangisinin Osmanlı Devleti'nde yerli tüccar kesiminin güçlenmesini engellediği savunulamaz?

- A) İpek ve Baharat yollarının önemini kaybetmesi
- B) Üretimin tarıma dayalı olması
- C) Yabancılarla kapitülasyonlarla ayrıcalıklar tanınması
- D) Osmanlı deniz taşımacılığının yetersiz olması
- E) Osmanlı sanayisinin rekabet gücünü giderek yitirmesi

2010-YGS

6. Osmanlı Devleti'nde, timar sistemiyle işletilmesi köylülere bırakılan toprağın,

- I. çift, yarım çift gibi büyüklüğüne göre tanımlanması,
- II. üretim vergisinin, ürünün belli bir oranı olarak hesaplanması,
- III. mülkiyetinin devlete ait olması

durumlarından hangilerinin, büyük toprak sahiplerinin ortaya çıkmasını ve Avrupa'dakine benzer feodal sistemin görülmesini engellediği savunulabilir?

A) Yalnız I

B) Yalnız II

C) Yalnız III

D) I ve II

E) I, II ve III

2012- LYS

19. Osmanlı Dönemi'nde, her birinde tek bir cins ticaret maddesinin toptan satışının veya dağıtımının yapıldığı kapalı pazar yeri aşağıdakilerden hangisidir?

A) Zaviye

B) İmaret

C) Kapan hanı

D) Bedesten

E) Külliye

tariheglencesi

Kanalıma abone olup, destek olabilirsiniz.